

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Door de Limburgsche Heide.

Zonsopgang op de heide. — Rethy. — De graaf van Rethy. — Moll. — Met den trein naar Hamont. — Eene reis met de diligence. — Een voetreis. — Eene gesprek over de bijen. — Iets over turf. — Kempische sagen. — Bree en Maaseyck. — Naar Hasselt. — Genck. — Limburgs hoofdstad. — De Boerenkrijg.

Den volgenden morgen zagen onze vrienden op de heide de zon verrijzen. Of ze dus ook vroeg uit de veeren geweest waren! En voor-

zeker zouden de knapen voortaan beter die heerlijke bladzijde uit „Hugo van Craenhove” verstaan, waar Conscience het prachtig natuurtafereel beschrijft. Immers ze zagen het mistgordijn . . . Ze zagen de morgenster verbleeken . . . Ze zagen de lachende zonne rijzen, hare stralenbusselen glijden als eene onmeetbare tooverroede over de heide . . . Ze hoorden de duizend gevlekte toonkunstenaars ontwaken, die in duizend lofzangen de schepping verheerlijkten. En de bloemen ontloken haar oog en deden haar kelken en kransen open . . .

Alles herleefde . . de ochtend beloofde een schoonen dag . . .

Een schoone dag ook voor de jongens: Moll, Neerpelt en dan door de Limburgsche heide naar Maaseyck en Hasselt; aldus luidde het reisprogram. Er zou nogal wat te bekijken zijn vandaag!

Vroolijk klommen onze gasten dan ook in den stoomtram, die hen naar Moll zou brengen. Dat ging weer dwars door de hei. Het voornaamste dorp langs den weg was *Rethy*.

— „Vader, reisde onze koning, toen hij nog kroonprins was, niet dikwijls onder den naam van graaf van Rethy?” vroeg Arthur.

— „Ja jongen, Koning Albert heeft als graaf van Rethy menigen onderzoekingsstocht gedaan. Graaf Rethy doorkruiste België, bezocht Engeland, nog andere rijken en ook de Vereenigde Staten van Amerika, terwijl slechts weinigen wisten, dat die weetgierige vorstenzoon de toekomstige koning der Belgen was. En waarom hij dien titel koos, zult ge wel begrijpen. als ik u vertel, dat het huis van den Graaf van Vlaanderen hier domeinen bezit, die zich nog over andere gemeenten uitstrekken. Bijna de helft dier goederen zijn met dennebosschen beplant, maar er behooren ook weiden, heiden, akkers, vijvers, veenderijen ¹⁾ toe; de nog woeste gronden worden ontgind. 't Is niet ver van hier, dat de Kleine Nethe ontstaat uit de vereeniging van een aantal beken. Ook de beide groote kanalen der Kempen doorsnijden het domein, zoodat er voldoende vochtigheid is.”

Onze vrienden bereikten weldra *Moll*, eene der voornaamste gemeenten der Kempen, met 7000 inwoners. Deze plaats is vermaard om haar

1) Waar turf gedolven wordt.

wolnijverheid en haar markten. Hier is ook eene weldadigheidsschool van den Staat, m. a. w. een verbeteringsgesticht. Veel merkwaardigs was er niet te zien en de reizigers stegen dan ook spoedig in den trein, die naar Limburg reed. Vader wilde ook de Limburgsche Kempen zoo volledig mogelijk aan de jongens toonen en had daarom een wel wat vreemd

Hoekje van Moll.

reisplan opgemaakt. Te Hamont, vlak bij de Nederlandsche grens, verlieten allen den trein en toen gingen ze zoo-
waar in eene voorvaderlijke diligence zitten.

— „Nu reizen we zooals in grootvaders tijd!” schertste de koopman. „Ik denk weer aan mijne jeugd, toen ons spoorwegnet bijlange nog zoo dicht niet was als nu. 'k Heb menigmaal met mijne ouders in de diligence gereden, als we familieleden gingen be-

zoeken! De passagiers der diligence maakten al gauw kennis met elkander, vooral als de reis lang zou duren. Gekout verkortte den weg. In elk dorp blies de conducteur vroolijk op zijnen hoorn; zijn getoet lokte de bewoners naar buiten, want de aankomst van de diligence was eene heele gebeurtenis. Op vastgestelde plaatsen werden de paarden verwisseld. In den winter

reisplan opgemaakt. Te Hamont, vlak bij de Nederlandsche grens, verlieten allen den trein en toen gingen ze zoo-
waar in eene voorvaderlijke diligence zitten.

— „Nu reizen we zooals in grootvaders tijd!” schertste de koopman. „Ik denk weer aan mijne jeugd, toen ons spoorwegnet bijlange nog zoo dicht niet was als nu. 'k Heb menigmaal met mijne ouders in de diligence gereden, als we familieleden gingen be-

namen de reizigers eene deken of een kruikje warm water mee, om zich te verwarmen. 'k Heb lieden gekend, die nimmer hun lange pijp vergaten. Och! de omnibussen waren gezellig, maar... langzaam. En we zijn natuurlijk dankbaar voor onze treinen, die de meeste diligences verjaagd hebben."

Deze wagen bracht onze vrienden tot *Bocholt*, waar men eenige weken geleden den toren verplaatst had om de kerk te vergrooten.

„Nu gaan we te voet naar Bree," zei Mijnheer Franken, „en van daar zullen we met den tram naar Maaseijck rijden."

Eene wandeling in de Limburgsche Kempen! 't Was een genot voor ons viertal. En vader zorgde er voor, dat de jongens weer iets leerden. Onderweg zagen onze vrienden eene bijenhal.

„Ik heb onder de middelen van bestaan der Kempenaars ook de bijenteelt opgenoemd," sprak de koopman. „Ik heb nu eene goede gelegenheid om hier wat naders over te vertellen.

„De heide- en de boekweitbloem zijn zeer honingrijk", zei hij o.a. „Geen wonder dus, dat de bijenteelt hier van belang is. Bijen zijn merkwaardige diertjes: ze leven in gezelschap, helpen elkander, zijn vlijtig en ordelijk. Ge weet, dat deze insekten bij ons in strooien en biezen korven wonen. In elken korf vindt men drieërlei bijen: de koningin, 700 tot 1000 mannelijke bijen of darren en 15000 tot 20000 werkbijen. Al die diertjes bijeen vormen eene *zwerm*. De koningin is natuurlijk de voornaamste; zij houdt haar volkje te zamen; als ze sterft en niet spoedig vervangen wordt, geraakt de gansche bende verspreid. Die deftige dame werkt niet, verlaat nooit den korf en wordt door haar onderdanen gevoed. De koningin legt alleen eieren. Hoe nu zoo'n bijenfamilie in een korf komt, vertel ik u straks. We stellen ons voor, dat ze reeds in hare woning is, doch deze nog moet in orde maken. De bijen verzamelen voorwas, eene soort van zachte hars, welke ze van de bladknoppen der boomen halen. Eene afdeeling is belast met het dichtstoppen der gaatjes en reten van den korf. De andere diertjes bouwen kleine, zeshoekige hokjes, (cellen). Daarvoor dient het was, waartoe ze honing verwerkt hebben en dat nu tusschen de ringen van

het achterlijf te voorschijn komt en door gezellinnen met voeten en bovenkaken verzameld en gekneed wordt. De inrichting dier cellen hebt ge wel eens gezien niet waar? Al die hoekjes zijn bestemd tot voorraadkamers en broedplaatsen.

Bijenthal.

't Is bedrijvig in den korf. De bijen laten geen oogenblik verloren gaan. Alleen de mannetjes arbeiden niet. Is de medegenomen honing verbruikt, dan verzamelen de werkbijen er nieuwe, om ze tot was te verwerken, zoo er nog gebouwd moet worden en indien er genoeg cellen zijn, om hem te bewaren.

Daarna begint de koningin aan haar arbeid. Zij moet de eitjes leggen, waaruit nieuwe bijen voortkomen. Iedere cel wordt vooraf bezichtigd, want Hare Majesteit weigert een ei te leggen in een onrein hokje. Met hare sprieten onderzoekt ze den staat der cel en is de uitslag bevredigend, dan steekt de koningin haar achterlijf naar beneden en laat een eitje vallen. Iederen dag legt ze eenige honderden tot duizend eitjes. Nu en dan rust ze wat uit. Uit de eitjes der grootere cellen komen darren, mannetjes dus, uit de kleinere werkbijen. Enkele groote cellen zijn bestemd voor de eitjes, welke het aanzijn zullen geven aan koninginnen.

Na drie of vier dagen komt uit het ei eene *larve* of *made*, een wit wormpje zonder pooten en vuilwit van kleur. Al die maden moeten eten en verzorgd worden. De werkbijen hebben het druk. Sommigen verzamelen stuifmeel uit de bloemen, dat ze met honing tot zoogenaamd bijenbrood verwerken. Daarmede worden de larven gevoed. Deze der darren en der koninginnen krijgen beter voedsel dan die der werkbijen. Eene week later zijn de larven zoo groot, dat ze de cel geheel vullen. Ze hebben nu genoeg gesmuld, denken de werkbijen en deze sluiten het hokje met een dekseltje van was, zoodat de jonggeboorne gevangen zit. De larve spint zich nu in een zijden omhulsel en wordt zoo eene *pop* of *nymph*. Na acht dagen breekt de pop open en eene bij kruipt uit het hulsel. Dit verveelt zich alras in dat duister hokje en daarom bijt het met haar kaken het deksel door. Zeer verwonderd blikht het om zich heen, hulpeloos staat het daar gelijk een arme bloed, zich houdend, gelijk een spreekwoord zegt, als eene kat in een vreemd pakhuis. Maar de werkbijen verwelkomen hunne jonge zuster, geven haar wat voedsel... doch maken haar al rap duidelijk, dat ze in de wereld is om te arbeiden. Ze wordt ingelijfd bij het ministerie van binnenlandsche zaken, d. w. z. ze moet werken in den korf, meehelpen, om de nieuw uitgekomen larven te voeden, om de woning rein te houden, enzv. Later gaat ze in dienst van 't ministerie der buitenlandsche zaken, dan mag ze mee naar 't veld, naar de heerlijke bloemen, om honing of stuifmeel te verzamelen.

We hoorden, dat er ook koninginne-larven zijn. Er zullen dus ook

nieuwe koninginnen geboren worden. En toch in iederen korf mag maar eene koningin zijn!

Wat nu?

De oude koningin toont zich gewoonlijk heerszuchtig en duldt geene mededingsters. Soms begeeft ze zich naar de cellen, waar de koninginlarven of poppen liggen, om deze meedoogenloos te dooden. Maar meestal worden die wreede plannen verstoord door de werkbijen, welke bedoelde cellen bewaken. Verbolgen over de ontrouw dier onderdanen, welke meer belangstelling betoonen voor de nieuwgeboornen dan voor de oude meesteres, verlaat deze laatste met hare aanhangers den korf, om eene nieuwe kolonie te stichten. Ook zijn het vooral de jongere werkbijen, die de koninginlarve verdedigen.

Maar nu kan er nog twist komen in den korf. Er zijn immers verscheidene koninginlarven. Welke koningin zal heerscheresse zijn?

Vershillende gevallen doen zich voor. De koningin, die het eerst uit de cel stapt, snelt soms naar de groote cellen, waar hare mededingsters liggen en doodt de poppen met haren angel. Nu is zij meesteres! Maar veelal wordt ze verhinderd deze moorden te plegen. De werkbijen houden haar tegen, maken de dekseltjes der cellen dikker en verdedigen aldus de koningskinderen. De nieuwe koningin verlaat dan den korf met eene menigte volgelingen en sticht dus eveneens eene nieuwe kolonie.

't Gebeurt dikwijls, dat twee koninginnen ter zelfder tijd te voorschijn komen. Wie zal den voorrang hebben? Dit zal een strijd, een tweegevecht beslissen. Een tweegevecht tusschen hen, die naar de kroon haken, naar de heerschappij in den korf. De oudere werkbijen trachten wel dat gelijktijdig uitkomen van twee of meer koninginnen te vermijden. Dit gelukt niet altijd en dan is de korf getuige van een vreeselijk gevecht, zooals ik reeds zei.

De vorstinnen worden gewoonlijk niet bijgestaan; ze moeten alleen hunne zaak beslechten; de werkbijen zien rustig toe met over elkaargekruiste voorpooten. De zegevierende koningin wordt gehuldigd, het lijk der verslagene uit den korf geworpen.

Een korf geeft dus het aanzijn tot verscheidene koloniën. Het verlaten

van den korf door de koningin en hare aanhangers noemt men *zwermen*. De bijenhouders trachtten het bijengezelschap op te vangen.

Onderzoekers, bespieders dus, vliegen voorop om eene geschikte woonplaats te zoeken. De bijen, welke tot zwermen gereed zijn, toonen zich zeer onrustig. Ieder diertje heeft hare maag met honing gevuld, voldoende voor een dag of vier. Op een helderen, zonnigen dag, verlaat het gezelschap den korf, stijgt snel

Bijenhouder.

naar boven en vliegt rond. De bijenhouder, die de zwerm wil opvangen, volgt de wolk. Hij draagt eene soort van sluijer, een paar dikke handschoenen en een korf. Hij weet, dat straks de bijen zich zullen neerzetten op een struik of een tak.

Ziet, andere bijen, die eerst besluiteloos schenen, volgen den hoop, die nu eens dicht opeengedrongen, dan weer meer verspreid is. Eindelijk daalt de zwerm neer en hecht zich aan een tak. De diertjes vormen daar een klomp. De bijenhouder

doet den sluijer of een kaproen over het hoofd, trekt de handschoenen aan en zal nu het gezelschap scheppen. Hij houdt den korf onder den oopengepakten hoop en met een stok laat hij het gansche gezelschap in den korf vallen, welken hij met een doek bedekt. Hij plaatst den korf op den grond, het vlieggat is open. Ha! de koningin is ook binnen, want zie, eenige bijen die naar buiten getrokken zijn, keeren terug. De korf blijft eenigen tijd staan, opdat de achterblijvers zich eveneens bij hun gezellen zouden voegen.

Aldus wordt eene nieuwe kolonie gesticht. De man brengt den korf naar zijn bijenstal of hal en wat we boven beschreven, geschiedt weer in de zelfde volgorde.

We hebben de mannetjes of de darren uit het oog verloren. Deze opeters worden in het najaar door de werkbijen gedood. Deze laatsten jagen hunne luie broeders bijeen, steken ze met de angels en werpen de lijken buiten. 't Is een algemeene darrenmoord zonder genade!

's Zomers worden talrijke cellen met honing gevuld. De bijen bestemmen dien als voorraad voor den winter. Maar de mensch maakt er zich meester van. De korf wordt boven brandenden solfer geplaatst; de giftige dampen verstikken de arme diertjes. Doch tegenwoordig wordt de ouderwetsche strooien korf wel vervangen door een houten kastje. Men kan hieruit de raten met den honing nemen zonder de bijen te moeten dooden.

* * *

De jongens hadden aandachtig geluisterd. Mr. Franken deelde ook iets over de turf mee, welke men onderweg zag.

„Turf,” zei hij, „is voor vele Kempenaars nog de brandstof. In stilstaande wateren, in plassen en moerassen, groeien allerlei planten. Deze sterven en zakken op den bodem, waar ze niet geheel verrotten, omdat het water de lucht afsluit. De poel wordt aldus langzamerhand gevuld met eene half vergane plantenmassa. Men baggert deze uit, droogt ze, en verdeelt ze in korte, dikke stukken, welke wel wat op een peperkoek gelijken. Dat is turf, zooals ik zei, eene goede en voor de Kempenaars eene welkome brandstof. Andere turf delft men uit den grond. 's Winters zit men rond het turfvuur zoo tevreden als de rijke bij zijn prachtigen haard. Dan vertelt men de oude sagen en legenden, die ook hier overgaan van geslacht op geslacht. Wilt ge eens zoo'n Kempisch verhaal hooren?”

„Ja!” klonk het natuurlijk als uit één mond.

„Op eene hoeve woonden twee knechten, een groote en een kleine. De kleine zag er zoo mager en afgemat uit, juist gelijk iemand die aan de tering lijdt. Ook viel hij menigmaal tijdens zijn werk in slaap. Op zekeren dag sprak de groote knecht hem daarover aan. „Maar jongen” zei hij, „wat scheelt u toch? . . . ge gaat met den dood op 't lijf.” De

kleine knecht antwoordde: „Moest gij doen, wat ik doen moet, ge zoudt ook wel slapen. Ik durf het bijna niet zeggen, want ge zult me toch niet gelooven. Ik moet alle nachten, in een paard veranderd, de reis naar Keulen doen.” „Dat wil ik zien,” zei de ander. We zullen dezen nacht van bed verwisselen.” Zoo gezeid, zoo gedaan. Toen op de hoeve de diepste rust heerschte, kwam er aan 't bed van den grooten knecht eene vrouw met eenen toom in de hand. Zij wilde den knecht den toom aandoen, doch de jongeling rukte haar dien uit de handen en stak hem de vrouw zelf aan. Daarop veranderde de vrouw aanstonds in een paard, de knecht sprong er op en het ging in galop, over heg en haag, naar Keulen. Te Keulen aangekomen, deed de knecht het paard beslaan en reed er dan mee in volle vaart huiswaarts. 't Was nog nacht als ze aankwamen. De knecht zette 't paard getoomd bij het andere in den stal. 's Morgens ging hij naar den boer en zei: „Kom eens zien, welk een schoon paard er nevens het andere in den stal staat. „Ja maar,” sprak de boer, „doe het dien toom toch af!” „Neen,” antwoordde de knecht, „ik doe het niet, doe gij het!” De boer trok den toom af en ge kunt denken, hoe hij stond te kijken, toen hij daar zijne vrouw voor zich zag staan, aan handen en voeten met zware hoefijzers beslagen. De beide knechts maakten hun pakske en vertrokken.”¹⁾

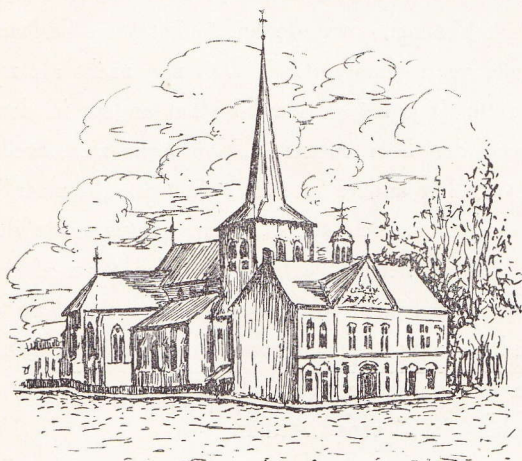
„En gelooven de menschen dat?” vroeg Arthur.

„De meesten niet, maar sommigen wel,” antwoordde vader. „Het bijgeloof is nog niet uitgeroeid, verre van daar. Niet alleen in de Kempen, maar in heel België, en ook in de andere landen, vindt men nog lieden die aan geesten, spoken en Co. gelooven. Hier in de Kempen bijv. kan men ons nog wel waarschuwen tegen het dwaal- of doolkruid. In de verbeelding dier sukkels is dat een zeldzaam plantje, dat eene bijzondere macht heeft, eene booze macht nog wel. Wie er 's avonds op trapt, moet den geheelen nacht ronddwalen zonder zijn huis te kunnen vinden. En men staaft die dwaze bewering met allerlei zoogenaamde echte gebeurtenissen. In de Kempen bestaan ook nog allerlei oude gebruiken. Bijv. in sommige dorpen plant een jongeling in den meinacht een groenen

1) Naar „Sprookjes en legenden” van Fr. Coeckelbergs.

tak op het dak van het huis zijner geliefde. In andere plaatsen is de dag, waarop de boerenmeiden zich verhuren een groote feestdag. Dan mag de dienstbode in een leunstoel plaats nemen op een versierden wagen, die haar naar de nieuwe woning voert. Onderweg wordt er door de gezellen en gezellinnen gezongen en gedronken. Over 't algemeen is de Kempische bevolking braaf en eerlijk, eenvoudig van zeden en gehecht aan huis en grond. Ze is door en door Vlaamsch en spreekt onze taal zuiverder dan de andere stamgenooten."

Zoo sprekende en luisterende scheen de reis zeer kort. En onze toeristen waren verwonderd, toen ze een dorp bereikten, dat Bree bleek te wezen.

Bree.

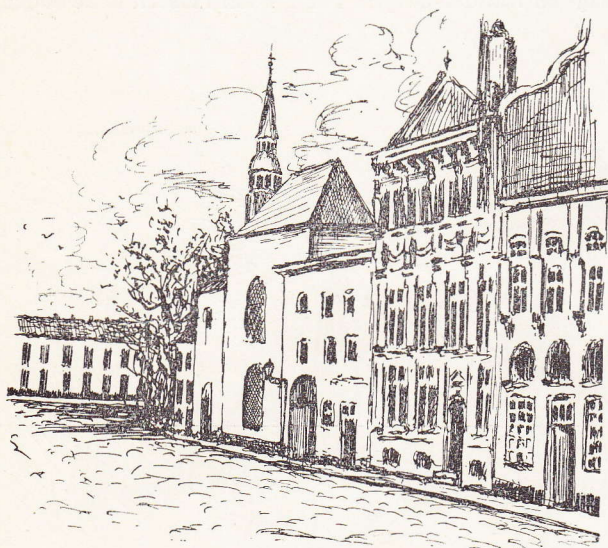
Bree is een groot en welvarend dorp, met fabrieken van potten, pijpen en sigaren, met brouwerijen, enzv. De kerk en het gemeentehuis zijn eigenaardige gebouwen.

De reizigers gebruikten hier het middagmaal. Een uur later waren ze in het

nette stadje *Maaseyck*. (5000 zielen.) Op de Markt zagen ze het marmeren standbeeld der gebroeders van Eyck, die evenals hun talentvolle zuster Margaretha hier geboren werden, maar vooral te Brugge roem verwierven. Dit monument werd in 1865 onthuld, in tegenwoordigheid van Leopold II, die er voor de laatste maal in 't openbaar 't woord voerde. De heer Franken toonde aan de knapen nog eenige ouderwetsche woningen en geleidde hen ook naar de Maasbrug.

— „De Maas is hier slecht bevaarbaar”, vertelde hij. „Bij hoog water is de stroom te snel, en bij laag water kan men haar op sommige plaatsen doorwaden. Daarom liet koning Willem I in 1822 een kanaal

graven van Maastricht naar 's-Hertogenbosch, de *Zuid-Willemsvaart*, die gedeeltelijk door België loopt, wat ons niet verwonderen moet, als we bedenken, dat toen ons land en Holland één rijk vormden. De Kempische vaart mondt in de *Zuid-Willemsvaart* uit. 't Was ten Z. van Maastricht bij Stockheim, dat Willem van Oranje in 1568 met zijn leger over de Maas trok, waarop Alva uitriep: „Maar zijn die ketters dan vogelen, die over den stroom kunnen vliegen"! Bij overvloedige regens echter is de Maas een wilde stroom, die de oevers onder water zet en den

Ouderwetsche huizen te Maaseyck.

landman veel schade berokkent, zooals in 't voorjaar van 1910, helaas ook 't geval was.

De „Maaskanters" oefenen veel vischvangst uit.

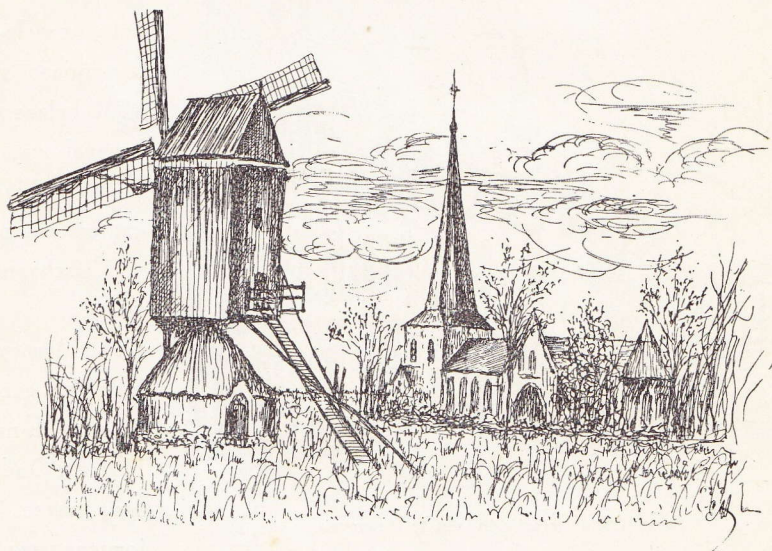
Van Maaseyck begaf het gezelschap zich naar Hasselt. Onderweg zagen de jongens weer de

bruine heide, waarboven zich slechts een gekromd mastboompje verheft. Een karrespoor vormde er een weg, meestal recht of soms met eene kleine kromming, om eene plas of een moeras te vermijden. Doch „'t ijzeren paard" snorde ook langs groote bosschen van dennen, tusschen wier takken en naalden de zon speelde en heldere plekken vormde op het mos. Vooral het Gruytrode-bosch is zeer uitgestrekt. Bij het station *Genck* vertelde vader, dat in dit dorp veel schilders verblijven, die belust zijn op de schoone Kempische natuur. Menig bekoorlijk plekje werd reeds op het doek gebracht. *Genck* bezit ook een vermaard

sanatorium, bezocht door kranken, die van de heerlijke dennenlucht genezing verwachten. Maar de nijverheid dreigt èn schilders èn zieken te verjagen, want hier vooral heeft men krachtig de hand aan 't werk geslagen, om weldra de koolmijnen te kunnen ontginnen. Genck zal wellicht eene zwarte stad worden.

„Hasselt!” riep de treinwachter. De familie Franken bevond zich in Limburgs hoofdstad.

„We zijn hier op de grens van Kempenland”, zei de koopman, „ook op de grens van Laag- en Midden-België. Ten N. van Hasselt is de bodem

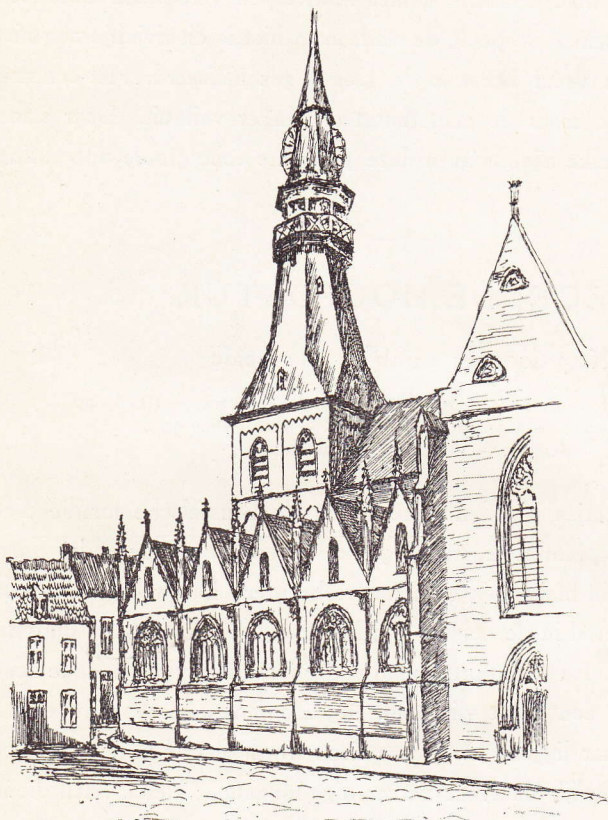

Eene toekomstige nijverheidsstad. Genck.

zandig, ten Z. kleiachtig. Als we Midden-België doorkruisen zullen we dus in deze streek terugkeeren, want om u een goed denkbeeld te geven over de gesteltenis van ons land, reizen we ditmaal niet op de goedkoopste manier. Eerst kijken we, zoals ik zei, Laag-België, dan Midden-België af. St. Truiden en Tongeren, ofschoon Limburgsche steden, bezoeken we later. *Hasselt* met 16000 inwoners, maakt een aangename indruk door zijne bevallige ligging te midden van talrijke tuinen. De stad is door een schoonen wandelweg omgeven en bezit nette straten en pleinen.

De reisgenooten bezichtigden eenige merkwaardige gebouwen, waaronder de oude St. Quentinkerk. Het gedenkteeken van den Boerenkrijg werd evenmin vergeten.

„Ge weet zei Mr. Franken, „dat in 't laatst der 18e eeuw ons land overstromd werd door Fransche republikeinen, die hier een willekeurig

St. Quentin-Kerk te Hasselt.

bestuur instelden en de bewoners op allerlei wijze verdrukten. De boeren kwamen in opstand, grepen naar de wapens — dorschvlegels, rieken, pieken, zwaarden of geweren — verlieten hunne hoeven en hutten en verborgen zich in de bosschen, van waaruit ze den vijand bestookten. Ook wel in Vlaanderen, maar vooral in Klein-Brabant en in de Kempen werd er dapper gestreden. De

Franschen noemden die boeren „brigands”; neen deze waren geen roovers, maar helden, die voor de verdediging van huis en erve hun bloed veil hadden. Ziet die man op dit monument, steekt den hoorn, hij blaast alarm.. fier verheft hij de vlag, die bedreigd wordt. De vlag is het symbool van het vaderland en het vaderland beteekent: ouders,

vrouwen, zusters, kinderen, die achter gebleven zijn onder het rieten dak, hopende op uitkomst, welke alleen den moed hunner geliefden brengen kan. De boerenkrijg mislukte.. de Franschen zegevierden. Vele strijders werden neergeschoten. Eerbiedig buigen wij ons voor die helden.”

Het viertal bracht eveneens een bezoek aan de vaartkom, waar het echter niet druk was. Hasselt is met Antwerpen verbonden door een kanaal. Ook de *Demer* bespoelt de stad, maar hier is dit riviertje nog niet bevaarbaar. Slechts vanaf Diest is de *Demer* gekanaliseerd. Het centrum van Hasselt is net, maar de achterbuurten zien er vuil uit. Daar staan talijke *stokerijen*, welke nijverheid in deze gemeente eene groote uitbreiding heeft genomen.

OP REIS DOOR BELGIË

AARDRIJKSKUNDIG LEESBOEK

DOOR

A. HANS.

EERSTE DEELTJE.

ANTWERPEN, DE KEMPEN, DE BENEDENSCHELDE,
DE RUPELSTREEK.

